

Osu ni, kozu ni, kakšna brna si pa ti?

Jože Čampa

(odlomek iz obsežnega romana *Na mrtvi straži*)

Martin Petrač je naslonil palico k zidu in sedel. Oči so mu švigale po knjigah in papirjih, ki jih je Jakob Ponikvar zlagal na rob mize in na klop, nekatere pa v veliko omaro. Na omari je v medeninastem polkrožnem obroču stala velika, na poševno os nasajena krogla. Bila je rjavo, zeleno in modro poslikana ter počez in po dolgem popisana in porisana s pasastimi krogi. Poleg te krogle je bila po omari razložena še vsakovrstna ropotija – debela stekla v kovinskih obročih in čudna merila, kotomeri, krogi in še polno razne druge sprave, ki je Petrač ni poznal, ne vedel, čemu služi. Z očmi je skrbno sledil vsaki Jakobovi kretnji, da bi mogel presoditi, kako daleč je že z njim. Ni videti tako nor, kakor je pravila Mica, je presodil v mislih.

Kaj misliš, Jakob, bo vreme držalo?

Hm, ne kaže, da bi se skuhalo. Gore so podnevi brez klobuka, zvezde ponoči redke in Luna nima obroča.

Za krompir se pa mudi, je dejal Petrač – Lani smo ga v tihem tednu sadili, letos pa se je zima tako potegnila, da so ga le malokje mogli pred še pred Veliko nočjo spraviti v zemljo.

Ni pametno saditi krompir tako zgodaj, je zbrano odgovoril Jakob – Na Blokah je zemlja dolgo zamrzla in ko jo sonce nekoliko ogreje, postane vlažna. V tako zemljo pa ni dobro saditi krompirja, ker se ga potem rad loti palež.

Živa resnica, mu je pritrdil Petrač – Pri nas se ga je bil prav lani prijel in najbolj ga je bilo zdelalo na onih njivah, ki niso bile presušene in po dolinah, kamor ne more veter.

Seveda! Po nižinah je zemlja globoka in težka, zato tam bolj zadržuje vlago v sebi. Posebno, če ne morejo sape do nje. Nemara se je izrodil, je Ponikvar presodno povedal – Seme bo treba menjati. Opešan krompir ni več za seme.

Saj bo menda res tako!

Tako, tako in nič drugače!

Če je tako, potem moram nekje v vasi menjati nekaj košev krompirja, da dobim novo seme.

Od tega ne bo koristi, je rekel Jakob preudarno – Semenec nikoli ne sme biti iz istega kraja, temveč mora biti zmerom iz ostrejšega podnebja.

E, hudirja, kam pa naj grem potem ponj?

Tega ti ne bi vedel kar tako povedati, ker je malo krajev, ki bi imeli ostrejšo podnebje od našega.

Kapa kosmata, je pomislil Petrač, ta res ni videti nor

– Kaj pa te knjige in papirji?! Pa menda to niso take knjige, ki razlagajo sanje?!

Kaj še, je Ponikvar zamahnil z roko – Sanjske knjige so neumnost! To so resne in pametne stvari. Na svetu so stvari, ki jih ti ne poznaš in bi jih težko razumel, če bi ti pravil o njih. V stvarstvu so taka čuda, da bi ti kar pamet zastala, če bi se pred teboj kar naenkrat odprla vrata v skrivnosti, ki jih je človeški duh z muko odkril v svetu.

Povej po domače, tako, kakor govorimo kmečki ljudje, ni hudika, da te potem ne bi razumel!

So stvari, ki o njih ni mogoče govoriti, kakor govore na njivi plevice, ko plevejo proso, ali terice, ko tarejo lan in objedajo ljudi. Za take stvari so posebne besede, ki se jih mora človek šele naučiti. . .

Ej, hudimana vendar, je tiščal Petrač vanj – Toliko pa mi že lahko poveš, o čem pišejo te knjige?

No, če že hočeš vedeti, o svetovih se bere v teh knjigah.

O kakšnih svetovih, saj vendar vemo, da je Bog ustvaril en svet, ti pa zdaj govoriš, kakor da je svetov ko listja in trave. . .

Saj jih tudi je ko listja in trave, je butnilo iz Jakoba – Na milijarde jih je, Martin, na milijarde!

Norec je, pravi norec, je obšlo Petrača, zakaj samo človek, ki je s pametjo sprt, vidi stvari, ki jih nikjer ni, in to, česar ni, množi z milijardami. In kje so vse te milijarde svetov? – je vprašal porogljivo. V vesoljstvu – mu je Ponikvar mirno odgovoril.

Šmentajte, kje pa je zdaj to?

V brezmejnem nebesnem prostoru. Tam, kjer nikjer ni ne konca ne kraja. . .

Kako? Nikjer mu ni kraja? Kaj je mogoče, da so na svetu kje stvari, ki jim nikjer ni konca in kraja?

Da, Martin! Vesoljstvo je taka stvar, kjer nikjer ni prostora, ki bi mu mogli reči, da je spodaj ali zgoraj, spredaj ali zadaj, levo ali desno, marveč se na vse strani razprostira v neskončnost, nekam, kjer nikjer ni ne začetka ne konca. . .

Revež, res je docela nor, je presodil Petrač, saj v to, čemur pravimo nič, še makovega zrna ne moreš spraviti, kaj šele, da bi vanj mogel strpati milijarde svetov. Dobro, dobro, Jakob, je začel zvito, da bi ugotovil, kako daleč je z Jakobovo norostjo – Če je tako, da tistemu tvojemu vesoljstvu ni ne začetka ne konca in da je ves natrpan z nekakšnimi svetovi, potem mi razloži, kje sta potlej nebesa in pekel?! Jakob je uganil Petračeve misli in namere. Če bi mu hotel odgovoriti po vesti in prepričanju, bi moral reči – nebes in pekla ni nikjer. Toda potem bi ga Petrač vprašal, kje sta

MESEČNEGA SESTANKA JULIJA IN AVGUSTA NI

Bernard, bernard.zenko@ijs.si

Bog in hudič? In ko bi mu po vesti in prepričanju odgovoril, da Boga in hudiča prav tako ni, bi se Petrač z grozo prekrizal in planil iz hiše ljudem oznanit, da živi med njimi hudič, živi hudič, nevernik, ki ne veruje ne v Boga ne v nebesa in ne v pekel – Izrujemo kole iz plotov, pograbimo motike, kose, cepe ali karkoli že, pokončajmo ga! In potem bi se ljudje usuli iz hiš kakor razdraženi sršeni ter bi njega, brezbožnega Ponikvarjevega Jakoba, pobili kakor steklega psa, ga kamenjali in pomendrali, strgali na drobne kosce in steptali v sončni prah...

Veš, Petrač, je zato odgovoril Jakob malce neodločno in prisiljeno – V vesoljstvu je toliko prostora, da ljubi Bog najbrž ne bo v zadregi, kam naj postavi nebesa in tudi za pekel s prostorom ne bo v škripcih. Saj je že samo to sonce, ki sveti nam in naši Zemlji, tako veliko, da bi se v njem mogli kuhati in cvreti milijon in tristo tisoč takih svetov, kakršna je naša Zemlja, vroče pa tako, da bi se vsi ti svetovi v trenutku raztopili v ognjeno kašo in razpuhteli v pline, ko bi jih kdo vrgel v ta silni lonec. Pa naše sonce še od daleč ni ne največje ne najbolj vroče nebesno telo. V jasnih zimskih nočeh lahko opazuješ čudovito lepo, belomodrikasto zvezdico, Sirij imenovano. V primeri s to zvezdico je naše sonce prava smet in njegova vročina se s Sirijevo vročino še primerjati ne da. Pa so v nebesnem prostoru še druga sonca, ki imajo še enkrat toliko vročine, kakor jo ima Sirij. Torej vidiš, dragi Petrač, dovolj ognja za milijarde in milijarde grešnih duš, za sto in sto peklov. In to kakšnega ognja! Ogenjček iz naše peči je proti ognju na soncu ali celo na Siriju kakor ogorek iz moje pipe proti požaru, ki zajame hišo.

Petrač je pogoltnil slino, ker zdaj spet ni vedel, kaj naj si misli o Jakobu. Je nor ali ni nor, veruje v Boga, nebesa in pekel ali ne? Veš kaj ti bom povedal Ponikvar – Vsa ta tvoja učenost o zvezdah in svetovih še pasjega prdca ni vredna. Kaj bi z ognji, ki še pipe ne morejo zapaliti?! Torej pusti vse te šemarije šemaste in začni kmetovati. Ali ni škoda tvojega grunta? Ali pa ga misliš res zapustiti nekakšni bratovščini, ki zvezde in svetove študira?

Grunt zapustim, komur me je volja – je Jakob odgovoril trdo.

Že, že, je zamomljajal Petrač, res si sam svoj gospodar, si pa tudi najemnik v Gospodovi službi, zato odgovarjaš za grunt tudi Bogu.

To si morda ti, jaz pa nisem, je trdo pribil Jakob in se odločno dvignil izza mize. Tudi Petrač se je dvignil – Pa srečno, no! Zunaj ga je čakala Mica.

Kako se ti zdi, je nor?

Veš, Mica, tega ti ne bi mogel povedati, je mečkal Petrač.

Zanj ne vem, če je zares nor, zase pa za trdno vem, da bi se mi čisto za gotovo zmešalo, če bi moral še eno uro prebiti z njim.

Joze Čampa je bil rojen 5. marca 1893 na Strmici v hiši številka 3 v občini Bloke na Notranjskem. Umrli je leta 1989. Objavljamo odlomek iz obsežnega romana Na mrtvi straži.

Odlomek govori o odnosu preproste pameti do znanosti (v tem primeru astronomije), ki bi mu tudi v današnjem času našli vzporednice.

Roman v celoti ni bil nikoli objavljen. Tipkopis hrani domoznanski oddelek knjižnice Jožeta Udoviča v Cerknici. Kulturno društvo je izdalo knjižico "Osu ni kozu ni kakšna brna pa si ti?" pri založbi Math d.o.o. Odlomek objavljamo z dovoljenjem lastnika založbe Jožeta Kotnika.

Borut Jurčič Zlobec

Efemeride september 2008

(Efemeride si lahko ogledate tudi v reviji Življenje in tehnika.)

datum	Sonce		Luna		čas
	vzhod	zahod	vzhod	zahod	
01.09.	06:23	19:40	08:10	20:03	CEST
10.09.	06:34	19:23	17:08	00:43	CEST
20.09.	06:47	19:03	21:26	13:10	CEST
30.09.	06:59	18:44	08:14	18:45	CEST

- ★ **Merkur** septembra ni viden.
- ★ **Venera** je vidna na večernem nebu, ko v ozvezdju Device zahaja približno uro za Soncem.
- ★ **Mars** v ozvezdju Device zahaja že slabo uro za Soncem.
- ★ **Jupiter** je sprva na nebu do dveh zjutraj, nato pa zahaja vse bolj zgodaj in konec meseca zaide že pred polnočjo. Giblje se v ozvezdju Strelca.
- ★ **Saturn** se konec meseca prikaže na jutranjem nebu, ko v ozvezdju Leva vzide okoli petih.
- ★ **Uran** je sprva na nebu vso noč, proti koncu meseca pa zaide okoli šestih zjutraj. Nahaja se v ozvezdju Vodnarja.

Jesen se začne 22.9. ob 17.45.

Urška Pajcar